

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

- 3. Ο Κανόνας της ανώτερης διδασκαλίας - Σχόλια
(3. Abhidhamma Piṭaka - Aṭṭhakathā)
- 2. Σχόλια για το βιβλίο της ανάλυσης (2. Vibhaṅga-aṭṭhakathā)
- 18. Ανάλυση της καρδιάς της διδασκαλίας
(18. Dhammahadayaṇibhaṅgo)

PaliVerse

2. Σχόλια για το βιβλίο της ανάλυσης

18. Dhammahadayavibhaṅgo

1. Sabbasaṅgāhikavāraṇṇanā

978. Idāni tadanantare dhammahadayavibhaṅge pāḷiparicchedo tāva evaṃ veditabbo - ettha hi āditova khandhādīnaṃ dvādasannaṃ koṭṭhāsānaṃ vasena sabbasaṅgāhikavāro nāma vutto. Duttiyo tesameva dhammānaṃ kāmadhātuādīsu uppattānuppattidassanavāro nāma. Tatiyo tattheva pariyaṇṇāpariyaṇṇadassanavāro nāma. Catuttho tīsu bhūmīsu uppattikkhaṇe vijjānāvijjānādharmadassanavāro nāma. Pañcama tesam dhammānaṃ bhūmantaravasena dassanavāro nāma. Chaṭṭho gatīsu uppādakakammaāyuppaṃāṇadassanavāro nāma. Sattamo abhiññeyyādivāro nāma. Aṭṭhamo sārammaṇānārammaṇavāro nāma. Navamo tesam khandhādidhammānaṃ diṭṭhasutādivasena saṅgahetvā dassanavāro nāma. Dasamo kusallattikādivasena saṅgahetvā dassanavāro nāma.

979. Evaṃ dasahi vārehi paricchinṇāya pāḷiyā paṭhame tāva sabbasaṅgāhikavāre “avācito yāva bhavaggaṃ etthantare kati khandhā”ti pucchite “ekoti vā...pe... cattāroti vā chāti vā avatvā pañcāti vattum samattho añño natthi”ti attano ñāṇabalaṃ dīpento pañcakkhandhāti pucchānurūpaṃ vissajjanaṃ āha. Yathāpuccham vissajjanañhi sabbaññubhāgānaṃ nāmāti vuccati. Dvādasāyatanānītiādīsupi eseṇa nayo. Rūpakkhandhādīnaṃ pabhedo khandhavibhaṅgādīsu vuttanayeneva veditabbo.

2. Uppattānuppattivāraṇṇanā

991. Duttiyavāre ye dhammā kāmaḥhave kāmadhātusambhūtānañca sattānaṃ uppajjanti - kāmadhātuyaṃ pariyaṇṇā vā apariyaṇṇā vā - te sabbe saṅgahetvā kāmadhātuyā pañcakkhandhātiādī vuttaṃ. Rūpadhātuādīsupi eseṇa nayo. Yasmā pana rūpadhātupariyaṇṇānaṃ sattānaṃ ghāṇāyatanādīnaṃ abhāvena gandhāyatanādīni āyatanādīkiccaṃ na karonti, tasmā rūpadhātuyā cha āyatanāni, nava dhātuyotiādī vuttaṃ. Yasmā ca okāsavasena vā sattuppiyavasena vā apariyaṇṇadhammānaṃ nāma natthi, tasmā apariyaṇṇadhammānaṃ avatvā yaṃ yaṃ apariyaṇṇaṃ taṃ tadeva dassetuṃ apariyaṇṇaṃ kati khandhātiādī vuttaṃ.

3. Pariyaṇṇāpariyaṇṇavāraṇṇanā

999. Tatiyavāre kāmadhātupariyaṇṇāti kāmadhātubhajanaṭṭhena pariyaṇṇā; taṃnissitā tadantogadhā kāmadhātutveva saṅkhaṃ gatāti attho. Sesapadesupi eseṇa nayo. Pariyaṇṇāti bhavavasena okāsavasena ca paricchinṇā. Apariyaṇṇāti tathā aparicchinṇā.

4. Dhammadassanavāraṇṇanā

1007. Catutthavāre ekādasāyatanānīti saddāyatanavajjāni. Tañhi ekantena paṭisandhiyaṃ nuppajjati. Iminā nayena sabbattha attho veditabbo. Sattake “devānaṃ asurāna”nti gativasena avatvā avisesena gabbhaseyyakānanti vuttaṃ.

Tasmā yattha yattha gabbhaseyyakā sambhavanti tattha tattha tesam sattāyatanāni veditabbāni. Tathā dhātuyo. Sesamettha uttānatthameva. Pañcamavāre yaṃ vattabbaṃ taṃ dhammasaṅgahaṭṭhakathāyaṃ vuttameva.

6. Uppādakakammaāyuppaṃāṇavāravaṇṇanā

Uppādakakammaṃ

1021. Chaṭṭhavāre pañcahi kāmaguṇehi nānappaṅkārehi vā iddhivisesehi dibbantīti devā. Sammutidevāti 'devo, devī'ti evaṃ lokasammutiya devā. Upapattidevāti devaloke uppannattā upapattiyā devā. Visuddhidevāti sabbesaṃ devānaṃ pūjārahā sabbakilesavisuddhiyā devā. Rājānoti muddhābhisittakhattiyā. Deviyoti tesam mahesiyo. Kumārāti abhisittarājūnaṃ abhisittadeviyā kucchismiṃ uppannakumārā.

Uposathakammaṃ katvāti cātuddasādīsu aṭṭhaṅgasamannāgataṃ uposathaṃ upavasitvā. Idāni yasmā parittadānādipuñṇakammaṃ manussasobhagayatāya paccayo, mattaso kataṃ manussasobhagayatāya adhimattaṃ, adhimattabhāvepi nānappaṅkārabhedato nānappaṅkāraṣa khattiyamahāsālādibhāvassa paccayo, tasmā tassa vasena upapattibhedam dassento appekacce gahapatimahāsālānantiādīmāha. Tattha mahāsāro etesanti mahāsārā; ra-kāraṣa pana la-kāraṃ katvā mahāsālāti vuttaṃ. Gahapatiyova mahāsālā, gahapatīsu vā mahāsālāti gahapatimahāsālā. Sesesupi eseva nayo. Tattha yassa gehe pacchimantena cattālīsakoṭidhanaṃ nidhānagataṃ hoti, kahāpaṇānaṃ pañca ambaṇāni divasavaḷaṇṇo nikkhamati - ayaṃ gahapatimahāsālo nāma. Yassa pana gehe pacchimantena asītikoṭidhanaṃ nidhānagataṃ hoti, kahāpaṇānaṃ dasaambaṇāni divasavaḷaṇṇo nikkhamati - ayaṃ brāhmaṇamahāsālo nāma. Yassa pana gehe pacchimantena koṭisatadhanam nidhānagataṃ hoti, kahāpaṇānaṃ vīsati ambaṇāni divasavaḷaṇṇo nikkhamati - ayaṃ khattiyamahāsālo nāma.

Sahabyatanti sahabhāvaṃ; sabhāgā hutvā nibbantantīti attho.

Cātumahārājikānantiādīsu cātumahārājikā nāma sinerupabbatassa vemajjhe honti. Tesu pabbataṭṭhakāpi atthi, ākāsaṭṭhāpi; tesam paramparā cakkavālapabbataṃ pattā. Khiddāpadosikā, manopadosikā, sītavalāhakā, uṇhavalāhakā, candimā devaputto, sūriyo devaputtoti ete sabbepi cātumahārājikadevalokaṭṭhakā eva.

Tettiṃsa janā tattha upapannāti tāvatimsā. Apica tāvatimsāti tesam devānaṃ nāmamevāti vuttaṃ. Tepi atthi pabbataṭṭhakā, atthi ākāsaṭṭhakā. Tesam paramparā cakkavālapabbataṃ pattā. Tathā yāmādīnaṃ. Ekadevalokepi hi devānaṃ paramparā cakkavālapabbataṃ appattā nāma natthi. Tattha dibbaṃ sukhaṃ yātā payātā sampattāti yāmā. Tuṭṭhā pahaṭṭhāti tusitā. Pakatipaṭiyattārammaṇato atirekena ramitukāmakāle yathārucite bhoge nimminivā ramantīti nimmānaratī. Cittācāraṃ ñatvā parehi nimmitesu bhogesu vasaṃ vattentīti paranimmitavasavattī.

Āyuppaṃāṇam

1022. Appaṃ vā bhiyyoti dutiyaṃ vassasataṃ appatvā vīsāya vā tiṃsāya vā cattālīsāya vā paññāsāya vā saṭṭhiyā vā vassehi adhikampi vassasatanti attho. Sabbampi hetam dutiyaṃ vassasataṃ appattattā appanti vuttaṃ.

1024. Brahmapārisajjādīsu mahābrahmānaṃ pārisajjā paricārikāti brahmapārisajjā. Tesam purohitabhāve ṭhitāti brahmapurohitā. Vaṇṇavantatāya ceva dīghāyukatāya ca mahanto brahmāti mahābrahmā, tesam mahābrahmānaṃ. Ime tayopi janā

paṭhamajjhānabhūmiyaṃ ekatale vasanti; āyuantaraṃ pana nesaṃ nānā.

1025. Parittā ābhā etesanti parittābhā. Appamāṇā ābhā etesanti appamāṇābhā. Daṇḍadīpikāya acci viya etesaṃ sarīrato ābhā chijjivā chijjivā patantī viya saratī visaratī ābhassarā. Imepi tayo janā dutiyajjhānabhūmiyaṃ ekatale vasanti; āyuantaraṃ pana nesaṃ nānā.

1026. Parittā subhā etesanti parittasubhā. Appamāṇā subhā etesanti appamāṇasubhā. Subhena okiṇṇā vikiṇṇā, subhena sarīrappabhāvaṇṇena ekagghanā, suvaṇṇamañjusāya ṭhapitasampajjalitakañcanapiṇḍasassirīkāti subhakiṇhā. Imepi tayo janā tatiyajjhānabhūmiyaṃ ekatale vasanti; āyuantaraṃ pana nesaṃ nānā.

1027. Ārammaṇanānattatāti ārammaṇassa nānattabhāvo. Manasikāranānattatādīsupi eseṇa nayo. Ettha ekassa pathavīkasiṇaṃ ārammaṇaṃ hoti...pe... ekassa odātakasiṇanti idaṃ ārammaṇanānattaṃ. Eko pathavīkasiṇaṃ manasi karoti...pe... eko odātakasiṇanti idaṃ manasikāranānattaṃ. Ekassa pathavīkasiṇe chando hoti...pe... ekassa odātakasiṇeti idaṃ chandanānattaṃ. Eko pathavīkasiṇe patthanaṃ karoti...pe... eko odātakasiṇeti idaṃ paṇidhinānattaṃ. Eko pathavīkasiṇavasena adhimuccati...pe... eko odātakasiṇavasenāti idaṃ adhimokkhanānattaṃ. Eko pathavīkasiṇavasena cittaṃ abhinīharati...pe... eko odātakasiṇavasenāti idaṃ abhinīhāranānattaṃ. Ekassa pathavīkasiṇaparicchindanakapaññā hoti...pe... ekassa odātakasiṇaparicchindanakapaññāti idaṃ paññānānattaṃ. Tattha ārammaṇamanasikārā pubbabhāgena kathitā. Chandapaṇidhiadhimokkhābhinihārā appanāyapi vattanti upacārepi. Paññā pana lokiya lokuttaramissakā kathitā.

Asaññasattānanti saññāvirahitānaṃ sattānaṃ. Ekacce hi tittāyatane pabbajitvā ‘cittaṃ nissāya rajjanadussanamuyhanāni nāma hontī’ti citte dosaṃ disvā ‘acittakabhāvo nāma sobhano, diṭṭhadhammanibbānameta’nti saññāvirāgaṃ janetvā tatrūpaṃ pañcamāṃ samāpattiṃ bhāvetvā tattha nibbattanti. Tesāṃ upapattikkhaṇe eko rūpakkhandhoyeva nibbattati. Ṭhatvā nibbatto ṭhitako eva hoti, nisīditvā nibbatto nisinnakova nipajjitvā nibbatto nipannova. Cittakammarūpakasadisā hutvā pañca kappasatāni tiṭṭhanti. Tesāṃ pariyosāne so rūpakāyo antaradhāyati, kāmāvacarasaññā uppajjati; tena idha saññuppādena te devā tamhā kāyā cutāti paññāyanti.

Vipulā phalā etesanti vehapphalā. Attano sampattiyā na hāyanti na vihāyantīti avihā. Na kañci sattaṃ tappantīti atappā. Sundarā dassanā abhirūpā pāsādikāti sudassā. Suṭṭha passantī, sundarametesāṃ vā dassananti sudassī. Sabbehi eva guṇehi ca bhavasampattiyā ca jeṭṭhā, natthettha kaniṭṭhāti akaniṭṭhā.

1028. Ākāsānañcāyatanaṃ upagatāti ākāsānañcāyatanūpagā. Itaresupī eseṇa nayo. Iti cha kāmāvacarā, nava brahmalokā, pañca suddhāvāsā, cattāro arūpā asaññasattavehapphalehi saddhiṃ chabbīsati devalokā; manussalokena saddhiṃ sattavīsati.

Tattha sammāsambuddhena manussānaṃ devānañca āyuraṃ paricchindamānena catūsu apāyesu bhummadevesu ca āyuraṃ paricchinnaṃ taṃ kasmāti? Niraye tāva kammameva pamāṇaṃ. Yāva kammaṃ na khīyati, na tāva cavanti. Tathā

sesaapāyesu. Bhummadevānampi kammameva pamāṇaṃ. Tattha nibbattā hi keci sattāhamattaṃ tiṭṭhanti, keci addhamāsaṃ, keci māsaṃ, kappam tiṭṭhamānāpi atthiyeva.

Tattha manussesu gihibhāve t̥hitāyeva sotāpannāpi honti, sakadāgāmiphalaṃ anāgāmiphalaṃ arahattaphalaṃ pāpuṇanti. Tesu sotāpannādayo yāvajīvaṃ tiṭṭhanti. Khīṇāsavā pana parinibbāyanti vā pabbajanti vā. Kasmā? Arahattaṃ nāma seṭṭhaguṇo, gihiliṅgaṃ hīnaṃ, taṃ hīnatāya uttamaṃ guṇaṃ dhāretuṃ na sakkoti. Tasmā te parinibbātukāmā vā pabbajitukāmā vā honti.

Bhummadevā pana arahattaṃ patvāpi yāvajīvaṃ tiṭṭhanti. Chasu kāmāvacaradevesu sotāpannasakadāgāmīno yāvajīvaṃ tiṭṭhanti; anāgāminā rūpabhavaṃ gantuṃ vaṭṭati, khīṇāsavena parinibbātuṃ. Kasmā? Nīlīyanokāsassa abhāvā.

Rūpāvacarārūpāvacaresu sabbepi yāvajīvaṃ tiṭṭhanti. Tattha rūpāvacare nibbattā sotāpannasakadāgāmīno na puna idhāgacchanti, tattheva parinibbāyanti. Ete hi jhānaanāgāmīno nāma.

Aṭṭhasamāpattilābhīnaṃ pana kiṃ niyameti? Paguṇajjhānaṃ. Yadevassa paguṇaṃ hoti, tena uppajjati. Sabbesu pana paguṇesu kiṃ niyameti? Patthanā. Yattha upapattiṃ pattheti tattheva upapajjati. Patthanāya asati kiṃ niyameti? Maraṇasamaye samāpannā samāpatti. Maraṇasamaye samāpannā natthi, kiṃ niyameti? Nevasaññānāsaññāyatanaṃ samāpatti. Ekaṃsena hi so nevasaññānāsaññāyatane upapajjati. Navasu brahmalokesu nibbattaariyasāvakānaṃ tatrūpapattiṃ hoti uparūpapattiṃ na heṭṭhūpapattiṃ. Puthujjanānaṃ pana tatrūpapattiṃ hoti uparūpapattiṃ heṭṭhūpapattiṃ. Pañcasu suddhāvāsesu catūsu ca arūpesu ariyasāvakānaṃ tatrūpapattiṃ hoti uparūpapattiṃ. Paṭhamajjhānabhūmiyaṃ nibbatta anāgāmī nava brahmaloke sodhetvā matthake t̥hito parinibbāti. Vehapphalā, akaniṭṭhā, nevasaññānāsaññāyatanaṃ ime tayo devaḷokā seṭṭhabhavā nāma. Imesu tīsu t̥hānesu nibbattaanāgāmīno neva uddhaṃ gacchanti, na adho, tattha tattheva parinibbāyanti. Idamettha pakiṇṇakaṃ.

7. Abhiññeyyādivāraṇaṇā

1030. Sattamavāre salakkhaṇapariggāhikāya abhiññāya vasena abhiññeyyatā veditabbā. Ñātatīraṇapahānapariññānaṃ vasena pariññeyyatā. Sā ca rūpakkhandho abhiññeyyo pariññeyyo na pahātabbotiādīsu ñātatīraṇapariññāvaseneva veditabbā. Samudayasaccaṃ abhiññeyyaṃ pariññeyyaṃ pahātabbantiādīsu pahānapariññāvasena.

Aṭṭhamavāre rūpādiārammaṇānaṃ cakkhuvīññāḍīnaṃ vasena sārammaṇārammaṇatā veditabbā. Navamavāro uttānatthoyeva. Dasamavārepi yaṃ vattabbaṃ siyā taṃ sabbam tattha tattha pañhāpucchakavāre vuttamevāti.

Sammohavinodaniyā vibhaṅgaṭṭhakathāya

Dhammahadaya vibhaṅgavaṇṇanā niṭṭhitā.

Nigamanakathā

Ettāvatā ca -

Abhidhammaṃ desento, dhammagaru dhammagāravayuttānaṃ;
Devānaṃ devapure, devagaṇasahassaparivāro.

Dutiyam adutiyapuriso, yam āha vibhaṅgapakaraṇam nātho;
Aṭṭhārasahi vibhaṅgehi, maṇḍitamaṇḍapeyyaguṇo.

Atthappakāsanattham, tassāham yācito tṭhitaguṇena;
Yatinā adandhagatinā, subuddhinā buddhaghosena.

Yam ārabhiṃ racayitum, aṭṭhakatham sunipuṇesu atthesu;
Sammohavinodanato, sammohavinodaniṃ nāma.

Porāṇaṭṭhakathānam, sāraṃ ādāya sā ayaṃ niṭṭham;
Pattā anantarāyena, pāḷiyā bhāṇavārehi.

Cattālīsāya yathā, ekena ca evameva sabbepi;
Niṭṭham vajantu vimalā, manorathā sabbasattānam.

Saddhammassa tṭhitattham, yañca imaṃ racayatā mayā puññaṃ;
Pattam tena samattam, pāpuṇatu sadevako loko.

Suciraṃ tiṭṭhatu dhammo, dhammābhirato sadā bhavatu loko;
Niccaṃ khemasubhikkhādi-sampadā janapadā hontūti.

Paramavisuddhasaddhābuddhivīriyapaṭimaṇḍitena
sīlācārajjavamaddavādiguṇasamudayasamuditena
sakasamayasaṃmayantaragahanajjhogāhaṇasamatthena
paññāveyyattiyasaṃnāgatena tipīṭakapariyattippabhede sātṭhakathe satthusāsane
appaṭihataññaṇappabhāvena mahāveyyākaraṇena
karaṇasampattijanitasukhaviniggaṭamadhurodāravacanālāvaṇṇayuttana
yuttamuttavādinā vādīvarena mahākavinā pabhinnaṭṭhisambhidāparivāre
chaḷabhiññāṭṭhisambhidādippabhedaguṇapaṭimaṇḍite uttarimaṇḍissaḍḍhamme
suppaṭiṭṭhitabuddhīnaṃ theravaṃsappaḍīpānaṃ therānaṃ mahāvihāravāsīnaṃ
vaṃsālaṅkārabhūtena vipulavisuddhabuddhinā buddhaghosoti garūhi
gahitaṇḍamadheyena therena katā ayaṃ sammohavinodanī nāma
vibhaṅgaṭṭhakathā.

Tāva tiṭṭhatu lokasmiṃ, lokanittaraṇesinaṃ;
Dassenti kulaputtānaṃ, nayaṃ paññāvisuddhiyā.

Yāva buddhoti nāmaṃpi, suddhacittassa tādino;
Lokamhi lokajetṭhassa, pavattati mahesinoti.

Sammohavinodanī nāma vibhaṅga-aṭṭhakathā niṭṭhitā.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. 3. Ο Κανόνας της ανώτερης διδασκαλίας - Σχόλια. 2. Σχόλια για το βιβλίο της ανάλυσης. 18. Ανάλυση της καρδιάς της διδασκαλίας έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org